

NAMANGAN VILOYATI SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLLIKNI OSHIRISH SHART-SHAROITLARI VA OMILLARI

Ubaydullayev Toxirjon Abdullajanovich

(Namangan muhandislik

qurilish instituti, o'qituvchi)

Annotatsiya. Ishlab chiqarish jarayoniga ta'sir ko'rsatish yo'nalishlari, hayotiylik davrining tarmoq tuzilishi, o'zgarishlar darajasi, innovatsion faoliyatni amalga oshirish manbai, ishlab chiqarish jarayonidagi roli, ehtiyojlarni qondirish tavsifi, yangilik darajasi, bozorga chiqish vaqti, vujudga kelish sabablari, qo'llash predmeti va ko'lamiga ko'ra innovatsiyalar tasniflash belgilari bo'yicha turlarga ajratildi.

Kalit so'zlar: Sanoat, ishlab chiqarish, innovatsion faoliyat, korxonalar, moliyaviy barqarorlik.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-noyabrdagi PF-6079-sonli "Raqamli O'zbekiston-2030" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni,[7] O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 6-iyuldagi "2022 — 2026-yillarda O'zbekiston Respublikasining innovatsion rivojlanish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-165-son [Farmoni](#)ni amalga oshirish,[8] 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasida aholi farovonligini tubdan oshirish va turmush sifatini yaxshilash, jamiyat va davlatni har tomonlama hamda jadal rivojlantirish, mamlakatni modernizatsiya qilish va hayotning barcha sohalarini liberallashtirish bo'yicha aniq maqsadlar belgilab olindi[3].

Boshqacha qilib aytganda, biz O'zbekistonni ishlab chiqarishda innovatsiya va intellektual hissaning yuqori ulushi bo'lgan barqaror bozor iqtisodiyotiga, zamonaviy

va global bozorda raqobatbardosh sanoatga, shuningdek, qulay investitsiyaviy va ishchanlik muhitiga ega jadal rivojlanayotgan mamlakatga aylantirishimiz lozim.

Qo'yilgan maqsadlarga respublikamizni rivojlanishning innovatsion modeliga to'liq o'tkazmasdan turib erishish mumkin emas, bu mamlakatda innovatsion faoliyatni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashning hamda davlat boshqaruvi, iqtisodiyot ustuvor tarmoqlari va ijtimoiy sohaga innovatsion g'oyalar, ishlanmalar va texnologiyalarni amalda joriy qilishni rag'batlantirishning samarali tizimini yaratish zaruratini taqozo etadi.

Mavjud muammolarni hal qilish, shuningdek, innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlash, innovatsion g'oyalar, ishlanmalar va texnologiyalar, ilmiy yutuqlarni joriy etishni rag'batlantirishning institutsional va tashkiliy- huquqiy asoslarini tubdan takomillashtirish maqsadida 2017 yil 29 noyabrda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish vazirligini tashkil etish to'g'risida" gi PF-5264-son Farmoni qabul qilindi. Mazkur Farmonga innovatsion g'oyalar, ishlanmalar va texnologiyalarni keng joriy etish borasida ma'muriy islohotlar kontseptsiyasini amalda ro'yobga chiqarish bo'yicha muhim qadam sifatida qarash mumkin.

Farmon bilan strategik rejalashtirish tizimini yaratish, davlat boshqaruvining innovatsion shakllarini amalga kiritish, fan va innovatsiya faoliyatini rivojlantirishning zamonaviy infratuzilmasini shakllantirish, investitsiyalarni keng jalb qilish, huquqiy bazani takomillashtirish, ilmiy-tadqiqot va innovatsiya faoliyatini qo'llab-quvvatlash va rag'batlantirish, ijtimoiy va iqtisodiy hayotning dolzarb sohalariga ilg'or texnologiyalarni faol joriy etish kabi mamlakat innovatsion rivojlanishining asosiy yo'nalishlari belgilandi.

Innovatsion rivojlanish vazirligining tashkil etilishi innovatsion va ilmiy-texnikaviy rivojlanish sohasida yagona davlat siyosatining amalga oshirilishini ta'minlashga qaratilgan. Yangi idora innovatsion g'oyalar, ishlanmalar va

texnologiyalarni ro'yobga chiqarish uchun byudjet mablag'laridan oqilona foydalangan holda mavjud resurs va mablag'larning safarbar etilishini ta'minlaydi.

Keyingi yillarda Namangan viloyatida innovatsion faoliyatni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Shunga ko'ra, ishlab chiqarish korxonalarida innovatsion faollikni baholash bo'yicha korxonalarning statistik hisobotlari hamda ekspress baholash asosida innovatsion faoliyatning asosiy ko'rsatkichlari tahlil etildi.

Tahliliy ma'lumotlarga e'tiborimizni qaratadigan bo'lsak, respublikamizda innovatsion faoliyatning institutsional asoslarini takomillashtirish va uning rag'batlantiruvchi tizimini rivojlantirish natijasida korxonalarda innovatsion faollikni oshirishga motivatsiya ham o'zgarmoqda (1-jadval).

1-jadval

Namangan viloyati sanoat korxonalarida innovatsion faoliyatning asosiy ko'rsatkichlari, %

№	Ko'rsatkichlar	Yillar				
		2010	2015	2018	2019	2020
1	Korxonaning innovatsion faolligi (hisobot davrida texnologik, tashkiliy, marketing innovatsiyalarini amalga oshiruvchi korxonalarning tekshiruv o'tkazilgan korxonalarni umumiy sonidagi solishtirma salmogi)	8,4	8,5	8,6	9,1	9,5
2	Xisobot davrida texnologik innovatsiyalarni amalga oshiruvchi korxonalarning tekshiruv o'tkazilgan	6,5	6,8	6,8	7,5	7,8

	korxonalarni umumiy sonidagi solishtirma salmogi					
3	Innovatsion tovarlar, ishlar va xizmatlarning jami tovarlar, bajarilgan ishlar va xizmatlardagi solishtirma salmogi	4,15	4,6	4,8	5,3	6,3
4	Texnologik innovatsiyalarga qilingan harajatlarni jami tovarlar, bajarilgan ishlar va xizmatlardagi solishtirma salmog'i	1,02	1,2	1,2	1,5	1,9
5	Xisobot davrida tashkiliy innovatsiyalarni amalga oshiruvchi korxonalarning tekshiruv o'tkazilgan korxonalarni umumiy sonidagi solishtirma salmogi	1,12	1,3	1,7	1,9	1,9
6	Xisobot davrida marketing innovatsiyalarini amalga oshiruvchi korxonalarning tekshiruv o'tkazilgan korxonalar umumiy sonidagi solishtirma salmog'i	2,23	2,3	2,5	2,5	2,5

Innovatsion infratuzilma qismlari ichida ilmiy-texnika yutuqlarini o'zlashtirishga ixtisoslashgan innovatsion korxonalar muhim ahamiyatga ega. Shuning uchun innovatsiyalarni ommaviy tatbiq qilish xaqida gap borganda, shunday korxonalar tarmoqlarini paydo bo'lishiga ko'maklashadigan innovatsion siyosatni amalga oshirishni talab qiladi.

Lekin korxonalar innovatsion faoliyatda yutuqlarga erishishi, ayniqsa, jahon miqyosida yutuqlarga erishishi uchun u bir qator mezonlarga mos kelishi kerak.

Innovatsion korxonalarda ilmiy texnikaning ilg'or yutuqlari, tatbiq qilish tajribasiga ega bo'lgan malakali mutaxassis va olimlari, shu bilan birga zamonaviy, ilmiy, tajriba, muxandislik va ishlab chiqarish infratuzilmasi bo'lishi kerak.

1-diagramma

2022-2023 yillarda Namangan viloyatida iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha sanoat ishlab chiqarish tarkibi

(jami sanoat mahsulotlari ishlab chiqarish hajmiga nisbatan % da)

2023 yilda Namangan viloyatida iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha sanoat ishlab chiqarish tarkibi jami sanoat mahsulotlari ishlab chiqarish hajmiga nisbatan % da ko'rganimizda, ishlab chiqaradigan (qayta ishlash) sanoati 81,4 (2022 yilda – 82,0 % ni), Elektr, gaz, bug' bilan ta'minlash va havoni konditsiyalash 17,0 % ni (16,5 %) tashkil etdi.

Albatta istiqlol yillarida mamlakatimizda iqtisodiyotning boshqa tarmoqlari kabi sanoat tarmoqlari ham jadal rivojlangani holda neft va gaz, kimyo sanoati, avtomobilsozlik sanoati, qurilish materiallari va farmatsevtika sanoati kabi yangi-yangi sanoat tarmoqlari shakllangani hamda rivojlangani holda bugungi kunda jahon

bozoriga “O‘zbekistonda ishlab chiqarilgan” tamg‘asi ostida minglab sanoat tovarlari taklif qilinmoqda.

Ammo, korxona innovatsion salohiyat darajasi muayyan dinamikada bo‘lib, undagi o‘zgarishlar nafaqat o‘sishga, balki kamayishga ham olib kelishi mumkin. Demak, innovatsion salohiyat dinamikasi darajasi, unga turli omillarning ta’siri natijasida vujudga keladi. Demak, sanoat korxonasining innovatsion imkoniyatlarini to‘liq va ob’ektiv baholash vazifasi, birinchidan, innovatsion salohiyatni tavsiflovchi asosiy ko‘rsatkichlar tarkibini aniqlash, ikkinchidan esa, ularga ta’sir ko‘rsatuvchi omillarning ta’sir etish darajasini o‘lchashdan tashkil topadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

O‘zbekiston Respublikasining [«Innovatsion faoliyat to‘g‘risida»](#) Qonuni. -T., 2020.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son [Farmoni](#)

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi 4947-son Farmonining 1-ilovasi "2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha xarakatlar strategiyasi" //Lex.uz. <https://lex.uz/docs/-3107036?ONDATE=01.05.2021>

Vaxabov A.V., Xajibakiev SH.X., Mo‘minov N.G. Xorijiy investitsiyalar. O‘quv qo‘llanma / prof. A.V.Vaxabovning umumiy tahriri ostida. - T.: «Moliya», 2010. 328 b.

Gozibekov D.G. Investitsiyalarni moliyalashtirish masalalari. - T.:«Moliya», 2003. - 332 b.

Xolmirzaev U.A., Hakimova G. A. “Sanoat korxonalarining innovatsion samaradorligini oshirish yo‘nalishlari”. Ilmiy monografiya. Toshkent – 2024.

<https://lex.uz/docs/-5030957>

<https://lex.uz/ru/docs/-6102466>

Холмирзаев, У. А. (2022). ҚИСКА МУДДАТЛИ ҚИММАТЛИ ҚОҒОЗЛАРНИ АНАЛИТИК ҲИСОБИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ. Архив научных исследований, 2(1).

Khakimov, B., & Kholmirzayev, U. (2020). Improving Cash Accounting And Analysis On The Basis Of International Experiences. International Finance and Accounting, 2020(1), 18.

Abdulazizovich, K. U. (2022). Improving Methodological Approaches to Financial Asset Accounting. INTERNATIONAL JOURNAL OF RESEARCH IN COMMERCE, IT, ENGINEERING AND SOCIAL SCIENCES ISSN: 2349-7793 Impact Factor: 6.876, 16(4), 56-62.

Abdulazizovich, X. U. B. (2023). XALQARO QOIDALAR ASOSIDA QIMMATLI QOG'OZLAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH.

Abdulazizovich, K. U. IMPROVING THE REFLECTION OF MONEY AND CASH EQUIVALENT IN THE ACCOUNTING BALANCE. Dear Academicians & Research Scholars, 55.

Abdulazizovich, K. U. B. (2023). Improvement Of Information About Accounts Receivable In Current Assets In The Balance Sheet Based On International Standards. Journal of Survey in Fisheries Sciences, 10(2S), 2849-2859.

Abdulazizovich, K. U. (2023). POSITIVE ASPECTS OF THE CASH METHOD IN SMALL ENTERPRISES UNDER UNUSUAL CIRCUMSTANCES. ASIA PACIFIC JOURNAL OF MARKETING & MANAGEMENT REVIEW ISSN: 2319-2836 Impact Factor: 8.071, 12(11), 38-47.

Холмирзаев, У. А. (2023). ДЕБИТОР ҚАРЗЛАРИНИ АЙЛАНИШИ ТАҲЛИЛИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ МАСАЛАЛАРИ: ДЕБИТОР ҚАРЗЛАРИНИ АЙЛАНИШИ ТАҲЛИЛИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ МАСАЛАЛАРИ.

Abdulazizovich, X. U. B. (2024). *MOLIYAVIY AKTIVLAR TASNIFINI TAKOMILLASHTIRISH. OBRAZOVANIE NAUKA I INNOVACIIONNYYE IDEI V MIRE*, 41(2), 82-86.

Abdulazizovich, X. U. B. *Moliyaviy aktivlar hisobini yuritishda xalqaro standartlar qoidalarini qo'llash masalalari. Ilmiy monografiya. Toshkent—2023.*

Khakimov, B. J., Alimov, B. B., Kholmirezayev, U. A., & Polechov, A. X. (2013). *theory of Economic Analysis. Tashkent" economics-finance"—2013.*